

Izhaja vsak dan razen sobot, nedel in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravnški prostori:
2637 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2637 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 30. JULIJA (JULY 30), 1942 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 150

Acceptance for mailing at special rate postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Hitler vrge deset tisoč tankov v Donsko kotlino

Nacijske legije se bližajo železnici, ki spaja Stalingrad s Kavkazom. Pravda apelira na zaveznike za ustanovitev nove fronte. Britske čete prizadale težke izgube osiŕchi v bitkah na egiptski fronti. Bombe ponovno padale na Hamburg

Moskva, 30. jul.—Nacijske oklopne kolone so prodrle do Kletskaja, skrajnega vzhodnega konca ozemlja, kjer reka Don naredi ovinek, in ogražajo Stalingrad, jeklarsko središče, poročajo sovjetsko poveljstvo. Hitler je zagnal 10,000 tankov v Donsko kotlino in več tisoč bombnikov v veliko ofenzivo, da zlomi odpor sovjetskih čet in okupira bogato oljno polje.

Ljute bitke divjajo na južnozahodni strani reke Don in v okolici Tsimiljanskja. Rusi priznavajo, da so Nemci prekoračili reko Don in umikje z ozemlja pri Batajsku.

(Londonski list News Chronicle poroča, da so šle ruske rezerve v akcijo v dveh sektorjih južne fronte in zavre prodiranje nemških armad, katerim poveljuje maršal Fedor von Bock.)

Sovjeti so razkrili obseg prodiranja nacijskih kolon in priznali, da je Stalingrad ob reki Volgi v nevarnosti. Prvi nemški vojaški oddelki so dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno samo 40 milj od Stalingrada.

Moskva, 29. jul.—Nemške kolone so v prodiranju proti Kavkazu dospjele do Batajska, dvanajst milj južno od padlega Rostova, se glasi danes objavljen uradni komunik. Cilj nacijskih operacij je pretrganje železnice, ki spaja Stalingrad, jeklarsko mesto, s Kavkazom.

"V pokrajini Tsimiljansk so Nemci prekoračili reko Don v enem kraju in dosegli desni breg reke Don," pravi komunik. "Naša sila odbija napade sovražnika. Štirje napadi so bili odbiti in sovražnik vržen nazaj z velikimi izgubami."

Na ozemlju ob reki Don, 45 milj stran od Stalingrada, so v teku ljute bitke. Čez 8000 nemških vojakov je bilo ubitih in ranjenih v bitki z Rusi v enem sektorju te fronte. Bitke divjajo tudi v sektorju pri Brijanskju, 110 milj južnozahodno od Moskve. Rusi so razbili čez sto nemških tankov v zadnjih dveh dneh.

Glavna nacijska oborožena sila prodira naprej na južni strani Rostova proti železnici, ki vodi iz Kavkaza v Baku, veliko oljno središče. Glavna ruska armada, kateri poveljuje maršal Timošenko, brani dostope do Kavkaza. Vsa poročila naglašajo, da umik te ni bil poraz.

Vsi ruski listi naglašajo resnost situacije. Pravda, glasilo komunistične stranke, je ponovno apelirala na zaveznike, naj ustanove novo fronto. V apelu pravi, da je Hitler potegnil enajst vojaških divizij iz Francije in Holandije in jih zagnal na ruske fronte.

Berlin, 29. jul.—Nemške čete so prodrle daleč v kraje na južni strani reke Don in prekoračile to reko, kjer naredi ovinek, pravi vrhovno poveljstvo. Prvi vojaški oddelki so dospeli v bližino dveh drugih rek, ki se stekata v Don.

Poročilo, ki ga je poslal Robert Brown, nemški častnik, v Berlin, pravi, da je Rostov kup razvalin. Bitke za posest tega mesta so se vršile pet dni. V razjednem mestu je ostalo le okrog 200,000 starih ljudi, žensk in otrok. V Rostovu je živeo 520,000 ljudi. Ruski civilisti pod nadzorom nemških čet odstranjujejo podrtine.

Podaljšanje delovnega tedna

Vladne agencije podale izjavo

Washington, D. C., 29. jul.—Osem vladnih agencij je podalo skupno izjavo, da je za vojno produkcijo potrebno podaljšanje delovnega tedna na 48 ur. Sposobnost delavcev, uposlenih v vojnih industrijah, ne bi bila s tem prizadeta. Priporočilo, če se osvoji, ne bi rezultiralo v reviziji mezdournega zakona, ki določa plačevanje plače in pol za delo, ki znaša več kot 40 ur v tednu.

Izjava so podali uradniki vojne in mornaričnega departamenta, pomorske komisije, produkcijskega odbora, komisije za delovno silo, odbora za javno zdravstvo, delavskega in trgovskega departamenta. Ti so tudi priporočali izenačenje delovnih ur v tovarnah v vseh industrijskih okrožjih.

Izjava pravi, da upravitelji tovarn, ki tekmujejo v iskanju delavcev, mnogokrat ponujajo višje plače, kar povzroča nepokoj in včasih celo ovira produkcijo vojnega materiala. Izjava daje omenja smernice v zvezi s podaljšanjem delovnih ur v vojnih industrijah. Te predvidevajo med drugim en dan počitka v tednu in 30 minut odmora za kolirali. Delavski departament je razkril, da čez poldrugi milijon delavcev dela več ko 48 ur v tednu.

Amerika naj podpre ruske zahteve

Važna posvetovanja v Washingtonu

Stockholm, Švedska, 29. jul.—Poročila iz Moskve omenjajo posvetovanja v Londonu in Washingtonu glede programa, katerega so sovjeti sestavili in se nanaša na povojno preureditve in rekonstrukcije držav. Ta program je bil sestavljen v Moskvi, ko se je tam nahajal angleški zunanji minister Anthony Eden in imel razgovore s Stalinom, Molotovom in drugimi sovjetskimi voditelji.

Eden je podprl sovjetski program glede rekonstrukcije. O tem se zdaj vrše razgovori v Washingtonu med poslanikom Litvinovom in državnim tajnikom Hullom.

Moskva je objavila glavne točke programa, ki so: Rusija nima težen na račun Turčije z izjemo, da slednja dovoli svobodni prehod sovjetskim parnikom s Črnega morja skozi Dardanelsko ožino na Sredozemsko morje.

Bodoča sovjetsko-rumunska meja mora pustiti Besarabijo in Bukovino Rusiji.

Moskva želi močno poljsko državo, Estonija, Litva in Latvija, baltičke države, pa morajo postati del Sovjetske unije.

Finska naj ostane neodvisna država, toda njene meje zavise od obsega finske pomoči Nemčiji.

Sovjeti so za sklenitev dogovora, da Perzija ne postane baza za napad na Rusijo.

Domače vesti

Dve članici SNPJ utonili
Sheldon, Wis.—Dne 19. julija sta pri kopanju v reki Jump utonili Mary Lampa in njena nečakinja Mary Louise Lampa, članici društva 273 SNPJ. Obe sta bili nemške narodnosti. Prva je bila stara 36 let in zapušča moža in triletnega sinčka, druga pa je bila stara 12 let in zapušča starše ter dva brata.—Pred nekaj dnevi je mrtvoud zadel Jos. Kočevarja na farmerskem vozu, ko so seno nakladali. Naha-

ja se v kritičnem stanju; ne govori in tudi nikogar ne pozna. Vsa njihova družina je včlanjena pri SNPJ, on sam pa je član neke druge jednote.—Od društva 273 SNPJ je že odšlo pet mladih članov k vojakom. Zadnji je odšel Anton Divjak, sin večletnega tajnika omenjenega društva. Srečen povratek vsem!

Čikaška vest
Chicago.—Rojak John Borse je od zadnjega petka v okrajni bolnišnici, soba 53 v petem nadstropju. Ima poškodovano levo roko.

Popravljena vest
Chicago.—V Prosveti od 29. julija je bilo pomotoma poročano, da je bil štabni častnik John Kastelic iz Clevelanda promoviran za poročnika. Pravilno se bi moralo glasiti, da je bil štabni saržent (narednik), ne pa častnik.

Nemci pred federalno veleporoto
Chicago, 29. jul.—Pet uradnikov Nemško-ameriške državljanske lige je nastopilo pred federalno veleporoto v zvezi s preiskavo prevarnatih aktivnosti. Vse bo danes zaslišal federalni distriktni pravdnik J. Albert Woll.

Pred veleporoto so nastopili Fred Rixmann, predsednik lige, in uradnik Gustav Scheel, Erick K. Huebener, dr. Carl Mahlmann in Arthur Koegel. Slednji je uradnik glasila, ki ga izdaja liga v nemškem jeziku. Uradniki so orisali zgodovino svoje organizacije in povedali, da je bila ustanovljena l. 1918. Ta je osvojila ustavo, ki določa, da ne more nihče postati član, če ni ameriški državljan.

Dr. Otto Willumeit, predsednik čikaške podružnice Nemško-ameriškega bunda, bo danes dospel v Chicago iz Hartforda, Conn., in nastopil pred veleporoto. On je priznal, da je bil špion Nemčije. Njegova žena je bila pred nekaj meseci aretirana v Chicagu in doznava se, da je bila internirana.

Slučaj Elizabeth Dilling, ki je spisala knjigo "Red Network", tudi pride pred veleporoto. Ona je bila obtožena zarote in hujkanja med ameriški vojniki. Obtoženka bo najbrže odpeljana v Washington, kjer se bo morala zagovarjati pred federalnim sodiščem.

Hartford, Conn., 29. jul.—Rev. Kurt E. B. Molzahn, luteranski pastor iz Philadelphije, bo danes nastopil pred federalnim sodiščem. On je obtožen, da se v njegovi hiši zbirali Hitlerjevi špioni in da je bil tudi on Hitlerjev agent. Molzahn je služil kot častnik v nemški armadi v prvi svetovni vojni in bil je odčen izmed petih obtožencev, ki se bo moral zagovarjati pred federalnim sodiščem. Ostali so dr. Otto Willumeit, dr. Wolfgang Ebell, Gerhard Wilhelm Kunze in Anastazij A. Vonsiatki. Kunze je bil vodja Nemško-ameriškega bunda. Vsi bodo obsojeni, ko bo obravnavana proti Molzahnju zaključena.

Ruski poslanik konferira z Edenom
London, 29. jul.—Ruski poslanik Ivan Majski se je oglasil v uradu zunanjega ministra Edena in konferiral z njim. Predmed razgovora ni bil razkrit, toda mnenje prevladuje, da sta razpravljala o sovjetski militaristični situaciji.

Rusi potopili osem nemških parnikov
Moskva, 29. jul.—Enote ruske bojne mornarice in letala so potopila osem nemških parnikov v Finskem zalivu, poroča Pravda, glasilo komunistične stranke. Tonaža potopljenih parnikov je znašala čez 70,000 ton.

Nemški general na francoskem obrežju
Berlin, 29. jul.—Uradna častniškarska agentura DNB poroča, da se general Karl Gerd von Rundstedt nahaja na obrežju severne Francije in ogleduje utrdbne, ki so bile zgrajene v zadnjih mesecih. Tam se mudi že več dni.

Amerika povečala svojo oboroženo silo

Predsednik Roosevelt apelira za kooperacijo

POMANJKANJE SUROVEGA MATERIALA

Washington, D. C., 29. jul.—Predsednik Roosevelt je na konferenci z reporterji razkril, da služi v ameriški armadi, bojni mornarici in letalski sili 4,000,000 mož. Veliko število ameriških vojakov, pomorščakov in letalcev je na drugi strani morja.

Predsednik je omenil obseg ameriške oborožene sile v zvezi z diskuzijo o pomanjkanju surovega materiala, ki ovira produkcijo bojne opreme, zeno pa je apeliral na ljudstvo za kooperacijo pri nabiranju potrebnih kovin. Ko se bo Amerika zavedla potrebe zalaganja oborožene sile in povečanja produkcije vojnega materiala, se bo situacija izboljšala. Nobenega dvoma ni, da bo ljudstvo doprinašalo žrtve za zmago v tej vojni. Povprečna družina še ne čuti posledice vojne in pomanjkanja.

Roosevelt je naglasil, da se opaža pomanjkanje mesa v nekaterih krajih dežele. To je nastalo, ker mora Amerika zalagati s mesom štiri milijone mož, ki so pod orožjem. Ljudstvo se bo moralo odpovedati nekaterim stvarim, toda to ne pomeni, da ne bo imelo dovolj živil.

Na vprašanje reporterjev, ali on misli, da se ameriško ljudstvo zaveda resnosti situacije, je Roosevelt odgovoril, da se večina zaveda, da si dobe posamezniki, ki nimajo pojma, kaj se v resnici dogaja. Vojna je prinesla na površje mnogo problemov, ki jih bo treba rešiti.

Roosevelt je prej obvestil demokratske voditelje v kongresu, da si kongres lahko vzame kratke počitnice. Korake glede odvrnitve inflacije bo lahko podvzel sam v smislu oblasti, katero je dobil od kongresa.

Kongresnik Sam Rayburn, predsednik nižje zbornice, je dejal, da ga je Roosevelt informiral, da ne bo predložil važnih načrtov kongresu v sprejetje. Kongresniki in senatorji lahko gredo domov ali pa ostanejo v Washingtonu. Federalni justični tajnik Francis Biddle je podal izjavo, v kateri pravi, da ima Roosevelt zadostno oblast glede reševanja problema inflacije.

Morgenthau zahteva zvišanje davkov

Zakladnik udaril po bogatih

Washington, D. C., 29. jul.—Federalni zakladnik Henry Morgenthau je pri zaslišanju pred kongresnim odsekom za pota in sredstva zahteval zvišanje davkov, da vlada dobi dodatno vsoto \$8,700,000,000 za financiranje vojnih operacij, obenem pa je udaril po bogatih in jim očital, da se hočejo izogniti davčnemu bremenu, ker se čutijo varne v ozadju bojne črte, dočim zahtevajo, da ameriški fantje dajo življenja za svojo deželo.

Morgenthau je naglasil politiko Rooseveltove administracije, da ne sme nihče grmaditi profitov na račun ameriških vojnih naporov in davkopačevalcev. Stroški za financiranje vojnih operacij in ojačanje ameriške oborožene sile na kopnem, morju in v zraku bodo dosegli \$77,000,000,000 v tem fiskalnem letu.

Zakladnik je priporočil obdavčenje državnih in municipalnih vrednostnih papirjev, ki so zdaj prosti davka, kar bi prineslo v federalno blagajno \$200,000,000 letno. Odpravo izjemčin glede obdavčenja delno izčrpanih oljnjakov in rudnikov in zvišanje davkov na dohodke posameznikov ter dodatno obdavčenje industrijskih korporacij.

Morgenthau je dejal, da je njegov department osvojil program

Naciji ustrelili 28 Francozov

Vichy, Francija, 29. jul.—Nacijske oblasti so naznačile, da je bilo 28 oseb obsojenih v smrt in ustreljenih v Lillu zaradi sabotaže, komunističnih aktivnosti in nošnje prepovedanega orožja. Istočasno je francosko sodišče v Douaju obsodilo pet oseb v do smrtni zapor zaradi tatvine živilskih nakaznic, 23 drugih pa na več let ječe.

Pet ubitih pri eksploziji olja

Paducah, Ky., 29. jul.—Najmanj pet ljudi je bilo ubitih pri eksploziji na ladji, naloženi s oljem, na reki Ohio. Obrežni stražniki so našli trupla štirih žrtev. Ko se je pripetila eksplozija, je bila na ladji posadka osmih mož.

gledje prodajanja vojnih bondov. On pričakuje, da bodo posamezniki v sedanjih kampanji kupili bonde v skupni vsoti dvanajst milijard dolarjev. Da se ta cilj doseže, so bile določene kvote za posamezne države.

Vesti iz podjarmljene tare domovine

VE LIDICE V HRVATSKI Jelenje porušena do tal. Reki je bila objavljena sle...
 Prefekt Kvarnerske province...
 Dne 5. junija je bilo ustr...
 Italijani izvršili kakšno represalijo nad nedolžnim prebivalstvom.

na cesti. Italijani so radi uboja treh karabinerjev postrelili v bližini Reke 4. junija 80 kmetov in požgali šest vasi.

Dne 5. junija je bilo ustr... Italijani izvršili kakšno represalijo nad nedolžnim prebivalstvom.

Nepremagano ljudstvo

Office of War Information
 Washington, D. C.
 (Nadaljevanje.)

II
 Iz stoterih tajnih tiskarn, skritih širom zasadenih Evrope, izhajajo tajni časopisi, ki prinašajo svojim čitateljem vesti iz zunanje sveta in pripovedi, prepovedane po nacističnem tisku.

V Slovenec z Italijani
 verodostojnih poročilih od...
 V Ljubljani so prispele...
 Italijani izvršili kakšno represalijo nad nedolžnim prebivalstvom.

Mariboru so Nemci dali po...
 V Ljubljani so prispele...
 Italijani izvršili kakšno represalijo nad nedolžnim prebivalstvom.

13. junija letos je padlo...
 Italijani izvršili kakšno represalijo nad nedolžnim prebivalstvom.

Število ljudi ustreljenih...
 Italijani izvršili kakšno represalijo nad nedolžnim prebivalstvom.

Filmška igralka Fay Bainter zabava otroke v nekem zavodu v Santa Monici, Cal.

policijsko službo v zasadenih deželah; čuti, da globoka mržnja, ki jih obdaja, utegne se nekoga dne znesti nad njihovo domovino in obliki strašnega maščevanja.

Cim je začetno osupljenje prešlo in je okupacija postala neznanost, je ljudstvo prešlo k agresivnim činom odpornosti in sabotaže.

Mali in posamezni čini sabotaže se morda zde brezpomembni. Skupaj pa doprinašajo k orjaškemu navedu odpornosti.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.)
 30. junija 1942

Zapadno stran britskih otokov obdaja pas ljudstev, ki jim angleščina ni materni jezik. Tam zunaj, najdalj proti zapadu na Atlantiku, imamo Irsko. Njen jezik je spet oživel in bohati se v zavetju in zatišju zakona in u radnega negovanja.

Bila sem v South Walesu. Bila sem v Cardiffu, nekakem waleškem središču in pristanišču. "Mi smo waleški ljudje, mi nismo angleški. Angleži so za nas tujci". Tako so mi spet in spet zatrjevali. Živahni so waleški ljudje, majhni, temni, njihova dekleta okrogla in toplega temperamenta.

Ko se je upor prvič pojavil, je osiše označilo Mihajloviča in njegovo armado kot bando "komunistov in zločincev, ki so pobegnili iz ječe ob izbruhu vojne".

Grški gerilci na pogorju udarjajo na nemške in italijanske tabore in njihove komunikacije. Sodelujoč z generalom Mihajlovičem je 5000 grških gerilcev v aprilu tega leta udarilo ob bolgarski mej; mnogo nacističnih vojakov je bilo ubitih in vojaški vlak je bil razbit vzhodno od Soluna.

In kaj je Hitlerjev odgovor? In kaj se upirajo? Živežne karte razveljavljene, počasno stradanje, koncentracije, mučenja...

Ljudje v Walesu so mali kmetje, rudarji, delavci po tovarnah in pristaniščih. Niso bogati ljudje. Vedno so se bolj zanimali za duhovne dobrine, kakor za svetovne, materialne. V duhovnem kraljestvu pa so si bili svesti svojega. Nihče jih ni ukanil in prevaril glede vrednosti onega, kar so najbolj cenili.

dati vso povest — z imeni, kje in kdaj se je kaj zgodilo. Uporniki v zasadenih deželah se borijo proti ogromnim težkočam. Neustrašenost, odločnost in pripravljenost pomagajo, da svoboda živi, ni pa zadosti. Vsa povest ne bo znana, dokler se Združeni narodi z vojaško akcijo ne pridružio tem upornikom in končni bitki za končno zmago.

Spomini slovenske družine

ki je bila junija 1941 izgnana iz Maribora v Srbijo
 (Izvirno poročilo Prosveti)
 (Nadaljevanje)

Hodili smo po hrano v dolgih vrstah po eden, drug za drugim. Po hodnikih smo videli mnogo jetnikov, ki so morali čepeti in v iztegnjeni roki držati skodelico in žlico; hrane takrat sedela sploh niso dobili. Druge smo videli, ko so na hodnikih s tunjo pobirali vodo po tleh in morali zraven deklamirati: Ich will arbeiten, ich will arbeiten, ich will arbeiten!

Kakšno hrano smo dobivali v zaporu? Zjutraj smo dobili za trideset ilic redkega koruznega zdroba, kuhane na vodi; popoldne vodo, kuhano s koruznim zdrobom in zvečer zopet obratno... Kruha v začetku sploh nismo dobili; pozneje smo dobivali nekoliko kruha in po dveh tednih šele majhno štrugo, menda okoli 400 gr na dan.

Ko je proti koncu nekoliko lahobila; tu in tam je plaval med zeljem ali krompirjem kak kosček svinjakega mesa. Svinjino so pa gestapovci dobivali na sledeči način:

Za taborišče se je kuhalo sredi mesta nasproti frančiškanske cerkve v Mariboru. Poljako kuhinjno so morali razni uradniki, profesorji, a največ redovniki in duhovniki, lastnoročno vpreženi namesto živine, voziti po mestu dnevno trikrat tja in nazaj: Razni naši župani, mestni svetniki, sodniki, inženirji in drugi so morali v 3-stopih korakih, močno zastraženi kot največji zločinci pod bajonetom, zjutraj na delo v razna skladišča ali v kuhinjo, lupiti so morali krompir, umivati umazane kotle, žagati in cepiti drva, medtem ko so se razni delomrzniki in bivši čestni postopači, razgrajati in neštokrat predkaznovani zločinci, sedaj kot "Kulturbandovci", lahko našo jetniški znašali po mili volji.

Razne ekspedicije gestapovcev so izpraznile po slovenskih trgovinah zaloge živil in jih v avtih prepeljale v frančiškanski samostan. To se delali običajno ponoči, ko ni smelo biti na ulicah žive duše; tako so lahko kradli nemoteno in po mili volji. Ko je bil frančiškanski samostan nabasan z živili raznih vrst, so začeli razširjati vesti, mislijo, da je različnost barv med vsemi stvarmi najlepše, tako je mnogo moških, ki se jim zdi, da je država, ki se leskeče od običajev in značajev ljudstev, najbolj prijetna država.

Slovenija je v marsičem podobna Walesu. Dolenjka.

Spomini slovenske družine

Kako so se ta ropanja vršila, je pa poglavitje zase. Naj navedem samo en primer. Nemci so zaprli družinakega očeta, ženo in mali otroci pa so ostali doma. Pride tovorni avto s stražniki in več političnimi jetniki. Gestapovec gre v stanovanje, pregleda vse, pusti v priložnosti in otrok izprazniti sobo z vsem pohištvom vred in vse natovorit na avto. Ko pobero vso zlatino in denar, ki ga je morala žena izročiti, se veselo odpelje z ukradenim blagom. To so večkrat delali kar pri belem dnevu.

Od jutra do večera so letali stražniki iz ene sobe v drugo, nadlegovali jetnike s svojimi neukomestnimi in jih stavljal. Drli so se nad nami, kot da bi bili kakšni slovinci najzatejega kalibra. Ko je vstopil kak stražnik v sobo, je moral prvi, ki ga je zagledal, zavpiti: Achtung! s sobni starešina mu je moral raportirati. Vsi v sobi navzdol so morali planiti pokoncu in stati v pozoru — mirno.

Nemec je najbolj grizlo to, da so bili v Mariboru val trije mestovi čus Dravo porušeni. Vsih dan so nam to servirali in nas imenovali atentatorje, bandite, bojazljivo, rlice, oale, počestna svojati itd. Njihov besednjak je bil v silnem izrazoslovju neisčrpan.

Ker nas je bilo v sobi zelo veliko, smo seveda slamo, ki je sčasoma postala čisto zdrobljena, nočili na čevljihi na pot sredi sobe. Stražniki in njihovi priganjenci so pa vedno zahtevali, da ne sme biti najmanjša bližna na poti. Zato smo morali vsi skoro nepranežoma vse dan pometati in škroptiti z vodo. Prahu smo toliko požrli, da smo stali skoro val bolni, slasti v grlu. Za zdravlila, katero smo si morali seveda sami kupovati, je celo taborišče izdale dnevno okoli 3000 din.

Ko knom hoditi je bilo najstrožje zabranjeno. Cele pri sepih oknih nismo smeli stati. Večkrat se je zgodilo, da je gestapovec, ki je stradal na ulici, kar s ceste streljal v sobo skozi nepro okno, če se je kdo pri ome pokazal. K sreči niso nobenega zadeli.

Vsled večnega šikaniranja so postali nekateri sotrpini zelo potrpi. Dne 18. aprila se je neki znani mariborski trgovec la obupa pogajal skozi okno i nastropja in oblezal z razbito glavo na ulici.

Posameznike so za najmanjšo stvar gnali v t. zv. "buhke" i. j. podzemne kleti, kjer so točili z revolverji, jim izbijali oči, lomili rebra, jih nečloveško pestepali, potem jih pa imeli nekaj dni spoda na karmanskih tih zapre, da so jim krvave postplutbe in otekline nečloveško upadli, naskar so jih premetali v drugo sobo, kjer je bil dotični nepoznan.

(Dolga prihodnja.)

Tako govore naciji

Nemci ne bodo nikoli snikitrani
 "Nobene želje nimam, da bi vključil nemce v Reich."
 (Adolf Hitler v razgovoru s Chamberlainom v Odebergu 17. 8. 1933.)

Nemčija iskreno in srčno
 "Ne želimo videti drugih narodov med nami. Hočemo živeti svoje življenje in drugi narodi naj stori isto. Zato so naši najnepolitični cilji omejeni. Ty cilji se ne določajo od primera do primera."
 (Adolf Hitler v Sportu la lači 26. 8. 1933.)

Zana naj ostanejo!
 "Določ od tega, da bi štali vključiti druge narodnosti v nemški Reich, hočemo, da ostanejo izven njegovih meja. Hočemo ne Poljakov, ne Čehov, Slovakov, Ukrajincev ali drugih nemških narodov v naših mejah."
 (Heinrich Himmler, poveljnik Gestap, v razgovoru s Filipom Gibbsom, maja '33.)

HENRIK MANN

SRCE

NOVELE

Preložil IVAN ALBREHT

IGRALKA (Nadaljevanje.)

Če pa še nima razmerja, se najbrže poroči z njim. Potemtakem je razumljivo, da ni pri njej z ljubeznijo nič, ker ima polno glavo številki!

Naredil je strašen ovinek in je bil v nekaj minutah spet na istem mestu, pa je bežal mimo, ne da bi bil zapazil, kako sta stopila Leonija in Rothaus izmed vejevja nasadov, pokritega s slano, ki je bleščala v svitu luči — ter šla v hotel.

Pri očetu je preobložen s trgovskimi posli. Rothausovi vetrarjno delajo na to, da zopet pridobije nazaj kapital, ki so ga neprickakovano izgubili.

Leonija je nalahno odprla usta in se je nasmilila z brado na dvoje prstov, pa je začela za temi neznatnimi besedami to, kar so bile njemu, kar so postale po njem.

"Vsak, kdor je telesno ali duševno izredno razvit, je predvsem — zaznamovanec."

In Leonija ga je gledala pred seboj, Parija višini. V knjigi njeni je bilo pisano:

"Življenje se zojuje na kvilku. Čisto na vrhu se ne moreta več gibati, samo še misliti: strasti, zablode, celo ljubezen svojo — samo še misliti."

Tako je. Človek se žuri in zasluži; igra komedijo in se žuri — a telesno srečo, odkodni preprostih natur, mu odrekajo preveč izbirni živi.

"Kako nemogoče je ljubezen človeku naše vrste! Sami smo in za železnimi vrati. Bitje, ki bi rado prodrlo v nas, se zaleti v steno, pa meni, da je notri. Čisto nekaj napačnega napravi iz človeka in vzbuja nezadovoljnost v njem.

"Če poznami!" je rekla Leonija.

"Mislim si njene lase poglajene, da jih roke tiče proč; pa gledam potlej obraze njenih moških sorodnikov. Ženski čar je odstranjen; prevara; tudi rod stopa izpod njega na dan — same sebične, suhoparne, prežeče in večno sovražne

poteze; tuja duša se izdaja, strupena ali plehka. Tega ne spravim skupaj, da bi ljubil hčere ali sestre drugorodcev! Kajti jaz ne ljubim drugorodcev in notranjost se mi krči, kadar se jih dotaknem.

"Torej niste nikdar ljubili?" je vprašala Leonija s pritaženim dihom? Rothaus je rekel, da ne.

Slutila je, da ne govori resnice. V ostalem je sama takoj nato trdila isto — in ni pozabila, da laže, da je bila resničnost drugačna. Odnosaji pa, ki sta jih čutila med seboj, so koreninili v globinah, o katerih ni bilo mogoče izpdati ničesar, in kjer ni več veljala zunanja resničnost.

... To torej dela na vrhu askete iz njih: znanje in samota. Mi vsi smo namreč obojeni za vse življenje posamič v zapor, in le ta, kogar živci pouče o tem, izgubi svoje pravo do blage prevare ljubavne. Moral bi se bil odreči ponosu na svoj najpristnejši jaz, predno bi si mogel dovoliti, da plane po ženskah tujerodcev.

Vendar se pripeti: tudi tu, na teh živcih ohlajenega in otrplega življenja najde človek druga, svojega druga, — morda na vsem svetu edinega, ki mu ne bi dal zaman znamenja od sebe. Nopopisna sreča je to: kdo bi se jo bil drznil pričakovati? Če pomislimo: vsi ti milijoni da so gluhi in nemi in eden, ki pozna našo govornico, stopi iz teh milijonov, iz tega temnega oblaka, sam razsvetljen proti nam! Če je ženska, potlej je več nego ljubica. Njena je sestrinska duša — in spolni čar je shranjen v mesu, ki se zdi, da posvečuje brezimno sorodstvo.

Misel, da bi se ga dotaknil, udari človeka s sveto grozo, ki obdaja dogodljaj. Ljudje se odmikajo in se ljubijo v mislih, tako da niti roka ne zapolzi ob roki. Tako je usoda tukaj... In gledal jo je z žalostjo svoje trudne krvi na zgubanem čelu, dolgo, ne da bi se bil ganil. Smehljala se je resno in je prikimala. Jasn je čutila, kako jo prečinja duševna ljubezen, kakršna jo je prosil; prosta in mirna je bila v gotovitosti, da je to, kar hoče on. In pogled njenih velikih sestrinskih oči je počival na njem.

Kadar jo je potlej spremljal domov, je občutila, da izredno lahko hodi, mrzli zrak jo nese — in svetlooko, nedotakljivo blesteno zvezd ima človek po vsem pravem v glavi, pa vzdihava na vso moč nelzmerne, vsenaokrog razprostrte obljube, ki so brez imena. (Dalje prihodnjič.)

Army Pilots Try Out Nation's First Flight Strip

Built along a strategic highway somewhere on the eastern seaboard is this flight strip, the first of eighty similar strips planned by the U. S. Army in cooperation with the Public Roads Administration.

Da bi pa ženske lovile v kajaku, je silno malo slučajev.

Kapitan Hohn pripoveduje o dveh deklicah v Imarsiviku, da ju je videl v kajakih. A to v kraju, kjer je prišlo na 21 prebivalcev komaj pet moških.

Pripoveduje pa Hohn, da se ti deklici nista ločili v ničemer od moških; nosili sta moško obleko in lase na moški način. Kdor ju je videl in ne poznal, ni mogel slutiti, katerega spola sta.

Moški delajo največ na morju, a žene doma. Kadar so možje doma, lenuharijo, jedo, pripovedujejo in spijo. Kvečjemu da čedijo svoje orožje ali ga popravljajo, krasijo — zakaj njih orožje je njih ponos.

Moški sedijo na pregradi tako, da jim noge visijo navzdol, ženske pa sede sredi pregrade s prekrižanimi nogama kot Turki in Šivaji. S posebnim krivim nožem rezajo potem usnje, vezejo okrāske k obleki in se lotijo najrazličnejšega dela. Pri tem pa njih jezik nikdar ne miruje. So zelo žive nravi in redkokdaj jim zmanjka govornice.

Priljubljenost kožuvin je zelo važno žensko delo. To delo je tudi zelo preprosto, zato naj sledi samo kratek opis.

Kož pripravijo dvoje vrst: črno in belo barvane.

Črne kože, ki jih imenujejo erisak, pripravljajo na ta-le način: Takoj, ko slečejo kožo, jo očistijo slanine in odstranijo z nožem dlako. Nato kožo umijejo v morju in jo denejo sušiti, če je poletje, a ne na sonce. Če je pa zima, jo zakopljejo v sneg.

Bele kože pa, ki jih imenujejo unek, pripravijo drugače: Slanino porežejo s kože le na debelo in jo zvijejo svežo. Nato jo po-

ložijo na gorko mesto v hiši ali na prostem. Tam leži tako dolgo, da se dajo dlaka in zunanja koža odstraniti na lahek način.

To delo opravljajo pogosto z zobmi, ker imajo tu priliko, da se sajajo toščo iz kože, kar jim seveda tekne. Nato izobesijo kožo v poletju, da se posuše, a ne na sonce; pozimi pa jih hranijo v snegu. Ker je temna zunanja koža odstranjena, so kože bele.

Oboje vrst kož rabijo tudi za prevlečenje ženskih čolnov.

Belo usnje, ki ga morajo redno mazati, je najboljša za poletno rabo, a črna, ki mu ni treba mazila, pa za zimsko rabo. Dober lovec prevleče tedaj svoj kajak dvakrat na leto, a najnavadnejše se vrši to samo po enkrat ali celo le vsako drugo leto.

Usnje za kamikere (škornji) se pripravljajo zopet na drug način. S krivim nožem postržejo na posebni deščici s kože vso slanino in notranjo plast kože, da postane tenka, in odstranijo dlako. Nato razpnejo kožo na snegu ali

na trati in jo posušijo. Ko jo še zmečajo, je temno usnje izgotovljeno.

Če pa hočejo pripraviti belo usnje, ga izdelujejo spočetka ravno tako kot črno. Ko pa so dlake odstranjene, položijo kožo v gorko vodo, da se črna plast kože razpusti in izgine. Nato pa operejo kožo v morski vodi. Raz-

Listen to PALANDECH'S RADIO BROADCAST Featuring a Program of YUGOSLAV FOLK MUSIC Every Saturday, 1 to 2 P.M. STATION WHIP 1520 kilocycles (Top of the Dial)

TISKARNA S.N.P.J. sprejema vse v tiskarsko obrt spadajoča dela Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Cena listu Prosveta je: Za Združ. države in Kanado \$6.00 Za Cicero in Chicago je \$7.50

Narod, ki izumira

Po Nansenu priredil IVAN BEŽNIK (Nadaljevanje.) Žena

Učeni može trdijo, da se lahko sodi slednji narod ali ljudstvo po tem, kako stališče zavzema žena pri njih. Če povzamemo Eskime, moremo trditi resnici na ljubo, da se nahaja ta narod na visoki stopnji. Žena zavzema pri njih zelo važno mesto.

Stališče žene pa seveda tudi tu ni brez senčnih strani. Mož smatra namreč svojo ženo kot lastnino, ki jo je uropal ali kupil od njenih staršev. Lahko jo sedaj tudi zapodi ali pa zamenja za kako drugo stvar, kakor vzame na primer tudi več žena, če mu dopuščajo razmere. Toda navadno ravna z njo lepo. Naziranj, da je žena lastnina moža, najdemo pri mnogih drugih narodih z veliko hujšimi posledicami in grdim ravnanjem kot pa pri Eskimih.

Kakor drugje, tako je tudi pri Eskimih ukoreninjena misel da ženske niso zmožne za isto delo kot moški. Res je, da nosita hlače oba, mož in žena, toda delo

sta si razdelila med seboj po natančno določenih pravilih.

To izvira iz tega, ker sta oba mnenja, da ženske niso tako močne, urne in pogumne kot može in zato nesposobne za težak lov na morju. Nasprotno si pa moškega ne morejo misliti, da bi gospodinji, pestoval in opravljal enaka dela.

Vse življenje moža se vrši na morju, tu se vrši tudi vse njegovo delo. Ko pa s svojim plenom doseže breg, tedaj preneha njegova briga zanj. Tu ga namreč že pričakajo žene, ki mu celo pomagajo na breg, on pa se sedaj bavi samo s kajakom in orožjem, ki ga skrbno spravi, plen pa nesejo žene na dom. V prejšnjih časih bi bilo celo sramotno za lovca, da bi se pečal s plenom nadalje in tudi danes je še vobče tako.

Ženske tedaj izvlečejo tjuenje na suho, razrežejo ga po določenih pravilih, razdeli ga pa hišna gospodinja. Dalje pripravljajo jedi, očistijo kožo, oblači jo kajake in poletne čolne, šiva jo obleke in opravljajo vsa hišna dela. Poleg tega pa stavijo tudi hiše, razpenjajo šotore in veslajo v svojih čolnih.

daleč, da bi veslal v "ženskem (poletnem, družinskem) čolnu". Le umil ga je gospodar. Dandanes je sicer v tem oziru nekoliko drugače, posebno odkar so jih Evropejci pogosto najeli za veslače. Vendar pa je ostal kajak še vedno važen, pravzaprav neobhodno potreben za njegovo življenje. Še dandanes ne bo noben dober lovec veslal v drugem čolnu kot v kajaku. Zdelo bi se mu to skrajno sramotno.

Kadar se poda vsa družina na lov na severne jelene, tedaj ustrelijo jelena može, ženske pa ga morajo spraviti v šotor, kar je precej naporno delo.

Lov, katerega se udeležujejo izključno le ženske, je lov na neke vrste živali — angmagaet ali kapelan. Ta lov se vrši v prvem poletju, ko pride žival v zelo velikem številu na bregove. Zajemajo jih baje v čolne kar z golidami. Lov se vrši tako dolgo, dokler ni zaloga za zimo zadostna, naj je živali še tako mnogo. Plen posušijo na brežnih kamnih in ga spravijo. To vse je naloga žen.

Včasih pomagajo tudi pri lovu na tjuenje. In sicer tedaj, kadar lovci našenejo tjuenje v ozke zalive in od tod na bregove, da jih tu pobijejo.

Pogled na jes Coulee v Washingtonu, kjer turbine proizvajajo električno silo za pogon strojev v vojnih industrijah.